Kvalifikuotas elektroninis parašas
ANDRIUS ROMANOVSKIS
2021-06-30 11:40:03 GMT+3
Paskirtis: Parašas

LIETUVOS VERSLO KONFEDERACIJA ICC LIETUVA

Lietuvos Respublikos Seimo švietimo ir mokslo komitetui 2021 m. birželio 30 d. Nr. 21-123VK

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

Susipažinti:
Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

LIETUVOS VERSLO KONFEDERACIJOS PASIŪLYMAI DĖL SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO SISTEMOS LANKSTUMO, PRIEINAMUMO BEI JUNGČIŲ TARP SKIRTINGŲ SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO LYGMENŲ (UNIVERSITETINIO, KOLEGINIO, PROFESINIO MOKYMO) BEI FORMALIUOJU IR NEFORMALIUOJU BŪDU ĮGYTŲ KOMPETENCIJŲ PRIPAŽINIMO BEI ĮSKAITYMO

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), vienijanti kokybiška ir sklandžia švietimo sistema suinteresuotus Lietuvos darbdavius bei kai kurias aukštojo mokslo institucijas, teikia savo įžvalgas, pastabas bei siūlymus dėl kai kurių ydingo reguliavimo atvejų, kurie sudaro dirbtines kliūtis suaugusiems asmenims persikvalifikuoti ar didinti kompetencijas.

Nors Lietuvoje yra plačiai išplėtotas suaugusiųjų švietimo institucijų – profesinių bei aukštųjų mokyklų – tinklas, tačiau skirtingos suaugusiųjų švietimo grandys veikia kiekviena sau, o tai lemia, jog itin nedaug asmenų Lietuvoje turi galimybę nuolatos tobulinti savo kvalifikaciją ir profesiškai tobulėti. Be kita ko, tai trukdo spręsti socialinio mobilumo problemas šalyje.

Teisės aktais detaliai reglamentuotos priėmimo sąlygos į profesines ir aukštąsias mokyklas orientuojasi tik į bendrojo ugdymo mokyklas baigusius asmenis ir jų brandos atestato rezultatus. Reguliavimas nenumato galimybių papildomą išsilavinimą įgijusiems ar kompetencijas per darbo patirtį sukaupusiems asmenims stoti į tas pačias profesinių ar aukštųjų mokyklų organizuojamas programas. Šiuo metu yra susiklosčiusi situacija, kuomet turintys darbo patirties, tačiau neturintys tinkamo formalaus kvalifikacinio laipsnio asmenys neturi galimybės įgyti aukštesnio lygio kvalifikacijos.

Neseniai pristatytame EBPO Lietuvos įgūdžių strategijos vertinime ir rekomendacijose pažymėta, kad „Jaunų žmonių pažintiniai bei socialiniai ir emociniai įgūdžiai yra palyginti žemo lygio ir laikui bėgant ši situacija negerėja. Skirtumai tarp įgūdžių ir išsilavinimo lygio, kurį pasiekia palankių sąlygų neturintys ir jas turintys jauni žmonės, išlieka dideli. Įgūdžių disbalansas yra ryškus. Be to, daug mokslus baigusių jaunuolių dirba jų įgūdžių neatitinkantį darbą. Daugeliui suaugusiųjų trūksta pamatinių, pavyzdžiui, raštingumo ir skaičiavimo, įgūdžių ir palyginti nedidelė jų dalis siekia išsilavinimo ir dalyvauja mokymuose. Darbdaviai visapusiškai neišnaudoja darbuotojų įgūdžių potencialo, o tai svarbu siekiant našumo ir diegiant inovacijas.“

2019 m. Statistikos departamento duomenimis, 88,1% profesines mokyklas baigusių asmenų netęsia mokslų, 11,4% tęsia mokslus profesinėje mokykloje. Kiekvienais metais tik keliasdešimt profesinio ugdymo programas baigusių žmonių tęsia mokslus aukštojo mokslo institucijose. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje turime didelę skaičių studijų programų, kurios kitose šalyse laikomos profesinio mokslo kompetencijoje, tačiau Lietuvoje dėstomos ir aukštosiose mokyklose, minėti duomenys parodo ne profesinio ugdymo programas baigusių asmenų absolventųjų preferensijas, bet dirbtines kliūtis šiandieniniame reguliavime, kurias derėtų šalinti.

Besimokančiajam, kuris dalį savo kompetencijų yra įgijęs profesinio mokymo sistemoje turėtų būti sudarytos labai aiškios sąlygos patekti į aukštojo mokslo sistemą, dalį jo profesinėje mokykloje įgytų kompetencijų įskaitant jam stojant į aukštojo mokslo studijų programą. Šiuo metu galioja LR

Gedimino pr. 2/1-28, LT-01103 Vilnius
Tel. +370 5 212 1111, info@lvk.lt, www.lvk.lt

ŠMSM Ministro patvirtintas *Formaliojo švietimo būdu įgytų kompetencijų asmenims, norintiems tęsti studijas aukštojoje mokykloje, pripažinimo kaip studijų programos dalies tvarkos aprašas* (2017 m. balandžio 24 d. Nr. V-277), kuris turėtų reglamentuoti šį procesą, tačiau stojantiesiems į aukštąsias mokyklas Mokslo ir studijų įstatyme (toliau – MSĮ) nėra reglamentuojamos jokios specialios sąlygos profesinį išsilavinimą įgijusiems stojantiesiems į aukštąsias mokyklas. Šiuo metu MSĮ įtvirtinti stojimo į aukštojo mokslo studijų programas kriterijai užkerta kelią profesinę mokyklą baigusiems asmenims patekti į aukštojo mokslo sistemą. Dera pastebėti, kad registruotais MSĮ įstatymo projektais Nr. 21-25444(2) ir Nr. XIVP-544 siūloma minėtus kriterijus dar labiau griežtinti.

Prie suaugusiųjų švietimo sistemos fragmentiškumo, nelankstumo bei uždarumo taip pat prisideda neveiksminga formaliu ir neformaliu būdu įgytų kompetencijų pripažinimo bei perkvalifikavimo sistema. Bedarbiams, norintiems persikvalifikuoti ar gilinti turimas kompetencijas, nėra sudaromos sąlygos tai padaryti aukštojo mokslo įstaigoje. Užimtumo įstatyme taip pat nėra numatoma parama bedarbiams ar užimtiesiems, tobulinantiems savo kvalifikaciją ar siekiantiems persikvalifikuoti aukštojo mokslo įstaigų teikiamose programose. Visos įvardytos problemos sąlygoja žemą neformaliu būdu įgytų kompetencijų pritaikymo lygį.

Darbdaviai ir aukštosios mokyklos mato poreikį plėsti kompetencijų formalizavimo aprėpti ir jos pagrindu sudaryti platesnes galimybes pritaikyti formalizuotas kompetencijas stojant į mokymosi įstaigas. Šiuo metu Lietuvoje neformalaus mokymosi kursai yra neretai finansuojami iš įvairių ES struktūrinių fondų, tačiau kvalifikacijos kėlimo kursų kokybė nėra vertinama, trūksta monitoringo sistemos, o studijuojantys neformaliose programose paprastai gauna tik trumpalaikę naudą, nes jiems nėra sudaromos sąlygos siekti kvalifikacinių (bakalauro, magistro) laipsnių įgytų kompetencijų pagrindu. Pažymėtina, kad šiuo metu teisės aktai nedraudžia švietimo sistemoje dalyvaujančioms, atitinkamą išsilavinimą suteikiančioms institucijoms (universitetams, kolegijoms, profesinėms mokykloms) pripažinti (formalizuoti) atitinkamas neformaliuoju būdu įgytas kompetencijas, tačiau tai vyksta pakankamai retai būtent dėl to, kad kompetencijų formalizavimas *de facto* nesukuria žmogui jokių naujų galimybių – MSĮ 57 str.[1,2] trūksta numatytų galimybių pasitelkti įgytas kompetencijas stojant į formalias programas.

Formalųjį išsilavinimą suteikiančios institucijos (universitetai, kolegijos, profesinės mokyklos) būtų suinteresuotos vertinti ir pripažinti formaliu ir neformaliuoju būdu įgytas kompetencijas bei bendradarbiauti su formalaus ir neformaliojo mokymo paslaugas teikiančiais subjektais, jei teisinis reguliavimas nesudarytų dirbtinių kliūčių norintiems tęsti studijas bakalauro, magistro ar profesinio mokymo studijų programose.

LVK manymu, **būtina sudaryti sąlygas kiekvienam besimokančiajam lanksčiai pereiti iš skirtingų lygmenų mokymosi sistemų, taip sukuriant vieningą Mokymosi visą gyvenimą ekosistemą, užtikrinančią galimybę asmeniui nuosekliai tobulėti**. Pažymėtina, kad 4 iš 5 dirbančių ir nesimokančių asmenų 2016 m. apklausos duomenimis teigė, kad nemato poreikio mokytis,[3] tačiau Lietuva pagal besimokančiųjų visuomenėje dalį atsilieka nuo visų Europos Sąjungos valstybių, išskyrūs Lenkiją, Bulgariją, Graikiją ir Rumuniją,[4] tad šiuo metu esanti situacija Lietuvos darbdavių netenkina.

Atsižvelgiant į matomas problemas, **teikiame šiuos pasiūlymus.**

---

[1] **MSĮ 57 straipsnis. Formaliojo ir neformaliojo švietimo bei savišvietos būdu įgytų kompetencijų vertinimas ir pripažinimas**

1. Asmenys gali kreiptis į aukštąsias mokyklas dėl jų formaliojo ir neformaliojo švietimo, savišvietos būdu įgytų kompetencijų, susijusių su aukštuoju mokslu, vertinimo ir pripažinimo.
2. Formaliojo švietimo būdu įgytų kompetencijų asmenims, norintiems tęsti studijas aukštojoje mokykloje, pripažinimą kaip studijų programos dalį atlieka aukštosios mokyklos švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.
3. Neformaliuoju ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų, susijusių su aukštuoju mokslu, vertinimo ir pripažinimo bendruosius principus tvirtina švietimo ir mokslo ministras. Šių kompetencijų vertinimą ir pripažinimą atlieka aukštosios mokyklos savo nustatyta tvarka.

[2] ŠMSM ministro rekomendacijos (Ministro įsakymas Nr. V-289, Ministro įsakymas Nr. V-1174)

[3] Statistikos departamentas, „Priežastys, trukdančios mokytis formaliajame ar neformaliajame švietime“.

[4] Eurostat, “Participation rate in education and training by sex”.

1. *Teisiniame reguliavime įteisinti veiksmingą jungtį tarp profesinių mokyklų ir aukštųjų mokyklų, užtikrinti sąlygas mokymosi rezultatų ir kompetencijų perimamumui (įgyvendinti ISCED 5 lygio studijas)*

Nuoseklų ryšį tarp profesinio ugdymo programų ir aukštojo mokslo studijų programų padėtų sukurti šiuo metu MSĮ įtvirtintų trumpųjų studijų aukštojo mokslo sistemoje (trumposios studijos – aukštojo mokslo studijų pakopa profesinei kvalifikacijai pagal Lietuvos kvalifikacijų sandaros penktąjį lygį) efektyvus įgyvendinimas. 2019 m. liepos 24 d. LR Vyriausybė atnaujino *Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašą*, kuriame buvo aiškiau apibrėžtos (detalizuotos) Lietuvos kvalifikacijų sandaros 5 kvalifikacijų lygis (ISCED 5) numatant, kad šio lygio kvalifikacijos yra įgyjamos baigus mokymo programas, skirtas asmenims, turintiems profesinę kvalifikaciją ir nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, arba trumpųjų studijų programas, ir (arba) iš profesinės veiklos patirties, ir (arba) mokantis savarankiškai.

Tačiau ISCED 5 lygio studijų programos nėra vykdomos, nes beveik tris metus nebuvo priimti jokie poįstatyminiai teisės aktai, kuriais būtų užtikrintas MSĮ nuostatų, kuriomis numatomos ISCED 5 lygio studijos, efektyvus įgyvendinimas. Atsižvelgiant į tai, kad kai kurias darbdaviams itin reikalingas ISCED 5 lygio studijų programas aukštosios mokyklos jau yra pasiruošusios pradėti teikti, **siūlome ŠMSM efektyviai įgyvendinti MSĮ įtvirtintas nuostatas parengiant MSĮ nurodytus reikalingus poįstatyminius teisės aktus.**

Vis dėlto, efektyvus minėtų MSĮ teisės normų įgyvendinimas tik iš dalies išspręstų iškeltas problemas, nes:

(a) *Šiuo metu į suteikiamų kvalifikacijų ir studijų krypčių, kuriose gali būti vykdomos trumposios studijos, sąrašą patenka 8 kvalifikacijos*. Toks nedidelis kvalifikacijų skaičius tikrai negali atliepti visų darbdavių ir kvalifikaciją tobulinti norinčių žmonių poreikių. Sveikiname ŠMSM planus plėsti trumpųjų studijų sąrašą.

(b) Nėra parengti trumpųjų studijų vykdymo reikalavimai, trumpųjų studijų rengimo ir akreditavimo metodikos. MSĮ numato, jog „tam tikros krypties studijų akreditavimas – procedūra, kurios metu Studijų kokybės vertinimo centras patvirtina, kad įvertintos studijų krypties konkrečios pakopos (tarp jų trumposios studijos) arba profesinės studijos atitinka joms nustatytus rodiklius pagal vertinamąsias sritis. Sprendimas dėl akreditavimo priimamas remiantis išorinio studijų vertinimo išvadomis, kiekvienos pakopos (vientisosioms ir profesinėms studijoms atskirai) krypties studijos (tarp jų trumposios studijos) akredituojamos ne rečiau kaip kartą per 7 metus“. Taigi šiuo metu aukštosios mokyklos negalėtų parengti ir tinkamai akredituoti penktojo lygio studijų.

(c) *Nėra numatytos sąlygos ir reikalavimai stojančiųjų į ISCED 5 studijų programas priėmimo tvarka.* Svarbu pažymėti, jog tokių studijų, kurios atlieptų besimokančiųjų profesinėse mokyklose poreikius gilinti savo kompetencijas, būtina numatyti ir įgyvendinti finansavimo modelį.

2. *Įteisinti papildomą išsilavinimą ar įgytą patirtį kaip pagrindą stoti į aukštojo mokslo studijų programas*

LVK pritaria LR profesinio mokymo įstatymo Nr. VIII-450 2 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui (XIVP-311), kuriuo siekiama nustatyti, kad asmenims nuo 25 metų tęstinis profesinis mokymas galėtų būti teikiamas neatsižvelgiant į tai, ar jie yra įgiję kvalifikaciją.[5] Tai būtų žingsnis

[5] Argumentuotą pritarimą šiam įstatymo projektui, dėl kurio Seimo valdyba paprašė LR Vyriausybės išvados, išreiškėme LVK rašte Nr. 21-085VK, siųstame ŠMK š. m. gegužės 7 d.

pirmyn – šio siūlymo įgyvendinimo dėka vyresni nei 25 metų asmenys galėtų įgyti pirmą darbo rinkoje paklausią kvalifikaciją pagal specializuotas profesinio mokymo programas, orientuotas į suaugusius, turinčius darbo patirties asmenis, atskiriant šią galimybę nuo pirminio profesinio mokymo, orientuoto į bendrojo ugdymo mokyklos absolventus. Vis dėlto šio įstatymo projekto priėmimas tik iš dallies išspręstų su perkvalifikavimu ar kvalifikacijos tobulinimu susijusias problemas Lietuvoje.

Dėl to siūlome papildyti Mokslo ir studijų įstatymo 59 str. „Priėmimas į aukštąją mokyklą" pirmąją dalį papildomu punktu nustatant, kad asmenims, įgijusiems profesinį arba aukštojo mokslo išsilavinimą arba turintiems profesinės patirties, pripažintos teisės aktų nustatyta tvarka, nebūtų taikomi MSĮ 59 str. 1 d. išdėstyti reikalavimai stojantiesiems į aukštąsias mokyklas. Siūlome MSĮ 59 str. 1 d. papildyti 4 punktu:

> ***4) asmenims, įgijusiems profesinį ar aukštojo mokslo išsilavinimą arba turintiems profesinės patirties, pripažintos teisės aktų nustatyta tvarka.***

Taip pat siūlome MSĮ 59 str. nustatyti asmenų, įgijusių profesinį ar aukštąjį išsilavinimą bei turinčių profesinės patirties, priėmimo į aukštąsias mokyklas tvarką. Siūlome papildyti MSĮ 59 str. 10 punktu:

> ***10. Asmenys, įgiję profesinį ar aukštąjį išsilavinimą arba turintys profesinės patirties, susijusios su ketinama studijuoti studijų programa, priimami aukštosios mokyklos nustatyta tvarka, įvertinus formaliuoju ir neformaliuoju būdu įgytas kompetencijas, jei galima įskaityti ne mažiau kaip 20 procentų ketinamos studijuoti studijų programos.***

3. *Užimtumo įstatyme nustatyti galimybę asmenims persikvalifikuoti bei tobulinti savo profesines kompetencijas ne tik profesinėse, bet ir aukštosiose mokyklose pagal įstatymo 36 ir 37 straipsnius*

Atsižvelgiant į tai, kad šiai dienai Užimtumo tarnyboje registruotiems asmenims nėra numatyta galimybė persikvalifikuoti ar tobulinti savo profesines kompetencijas aukštosiose mokyklose, siūlome ją numatyti. Užimtumo įstatymas turėtų atliepti Mokymosi visą gyvenimą paradigmai ir sudaryti kuo laisvesnes sąlygas registruotiems bedarbiams imtis kursų nepriklausomai nuo to, kokioje institucijoje jie yra dėstomi.

Siūlome nustatyti naują aktyvios darbo rinkos politikos priemonę aukštąjį išsilavinimą turintiems bedarbiams, suteikiant galimybę įdiegti mikro modulių sistemą aukštosiose mokyklose ir numatyti valstybės finansavimą trūkstamų kompetencijų įgijimui (Užimtumo įstatyme); neformaliojo švietimo bei savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimą bei taikymą stojant į aukštojo mokslo studijų programas (Mokslo ir studijų įstatyme).

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Prezidentas Andrius Romanovskis

Originalas nebus siunčiamas. Vilius Kriaučiūnas, el.p.: vilius@lvk.lt, tel. nr. +370 5 212 1111